

Bogusław Kogut

Akademia WSB w Dąbrowie Górniczej, Polska

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4431-8283> – Bogusław Kogut

bkogut@wsb.edu.pl

EUROPEJSKI MECHANIZM OCHRONY LUDNOŚCI - WYKORZYSTANIE MODUŁÓW RATOWNICZO-GAŚNICZYCH

Streszczenie: Artykuł opisuje podstawy prawne oraz system funkcjonowania europejskiej ochrony ludności. Przedstawione w nim zostały najważniejsze akty prawne tworzące europejski system ochrony ludności. Dużo uwagi w tej publikacji poświęcono podstawom prawnym i sposobie funkcjonowania Wspólnotowego Mechanizmu Ochrony Ludności oraz powstałego po przekształceniach Unijnego Mechanizmu Ochrony Ludności (UMOL), będących podstawowymi narzędziami koordynacji działań ratowniczych podejmowanych przez poszczególne państwa uczestniczące w europejskim systemie ochrony ludności, ale także samodzielnym i samowystarczalnym zespołem wykorzystywanym w działaniach ratowniczych tzw. modułem ochrony ludności. Warto nadmienić, że Mechanizm Ochrony Ludności może być uaktywniony w sytuacjach zagrożeń, a jego aktywacja jest następstwem apelu o pomoc państwa poszkodowanego. Mechanizm funkcjonuje od kilkunastu lat i aktualnie trwają prace nad stworzeniem nowej podstawy prawnej dla jego rozszerzonego funkcjonowania. Propozycja zakłada wzmocnienie funkcjonowania UMOL zarówno pod względem finansowym z Instrumentu Unii Europejskiej na rzecz Odbudowy, jak również operacyjnym poprzez m.in. zwiększenie i wzmocnienie roli Centrum Koordynacji Reagowania Kryzysowego (ERCC), jako zintegrowanego ośrodka operacyjnego. Projekt ma także na celu wzmocnienie funkcjonującej w ramach UMOL rezerwy rescEU. W artykule przedstawiono także narzędzia, jakimi posługuje się Mechanizm Ochrony Ludności w ramach działań i są to moduły. Przedstawienie charakterystyki modułów i realizowanych przez nie zadań pozwala w przypadku zdarzenia i prośby potrzebującego państwa o pomoc szczegółowo określić zasoby ratownicze, jakie winny być zadysponowane w celu udzielenia pomocy. Artykuł przedstawia także polskie moduły, które zostały przygotowane do działań w ramach funkcjonującego mechanizmu. Polskie moduły to znaczący wkład w Unijną Mechanizm Ochrony Ludności i biorące wielokrotnie udział w misjach międzynarodowych dotyczących zarówno pomocy ratowniczej, jak i humanitarnej.

Słowa kluczowe: ochrona ludności, Unijny Mechanizm Ochrony Ludności, moduły ochrony ludności.

Bogusław Kogut

Університет ВШБ в Домброві Гурнічій, Польща

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ МЕХАНІЗМ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ – ВИКОРИСТАННЯ РЯТУВАЛЬНИХ ТА ПОЖЕЖНИХ МОДУЛІВ

Розглянуто правові основи та систему функціонування європейського цивільного захисту. Представлено найважливіші правові акти, які формують європейську систему цивільного захисту. Велика увага в цій публікації приділяється правовій основі та функціонуванню Союзного механізму цивільного захисту та Механізму цивільного захисту Європейського союзу (МЦЗЄС), створеного після трансформацій, які є основними інструментами для координації рятувальних операцій, що здійснюються окремими країнами-учасницями Європейської системи цивільного захисту, а також незалежними та самодостатніми групами, що залучаються до рятувальних операцій, так звані модулі цивільного захисту. Варто зазначити, що Механізм цивільного захисту може бути задіяний в надзвичайних ситуаціях, і його активація є результатом звернення постраждалої держави. Механізм функціонує вже більше десяти років і наразі триває робота над створенням нової правової бази для його розширеної дії. Пропозиція передбачає посилення функціонування МЦЗЄС як у фінансовому плані за кошти Комплексного плану відновлення європейської економіки та стабільного розвитку, так і в оперативному плані через підвищення та посилення ролі Координаційного центру реагування на надзвичайні ситуації (КЦРНС), як інтегрованого оперативного центру. Проект також спрямований на посилення функціонування в рамках МЦЗЄС резерву rescEU. У статті також представлені інструменти, які використовує Механізм цивільного захисту в рамках своєї діяльності, і це є модулі. Представлення характеристик модулів і завдань, які вони виконують, дає можливість у разі інциденту та запиту від країни, яка потребує допомоги, детально визначити рятувальні ресурси, якими слід розпоряджатися для надання допомоги. У статті також представлені польські модулі, які підготовлені для діяльності в рамках функціонування механізму. Польські рятувальні

групи є вагомим внеском у Механізм цивільного захисту ЄС і неодноразово брали участь у міжнародних місіях як з порятунку, так і з надання гуманітарної допомоги.

Ключові слова: цивільний захист, Механізм цивільного захисту ЄС, модулі цивільного захисту.

Bogusław Kogut

Akademia WSB w Dąbrowie Górniczej, Polska

EUROPEAN CIVIL PROTECTION MECHANISM – USE OF RESCUE AND FIRE-FIGHTING MODULES

Abstract. The article describes the legal basis and ways of functioning of European civil protection. It presents the most important acts that constitute the European system of civil protection. Significant attention in this publication is given to the legal basis and the modus operandi of the Community Civil Protection Mechanism and the post-transformation Union Civil Protection Mechanism (UCPM), which are the basic instruments for coordinating the rescue efforts of the individual states involved in the European civil protection system, but also to the autonomous and self-sufficient teams used in rescue operations, the so-called civil protection modules. It is worth mentioning that the Union Civil Protection Mechanism can be activated in emergencies, and its activation is a result of a call for assistance from the affected state. The Mechanism has been operating for several years and work is currently in progress to create a new legal basis to extend its functioning. The proposal is to strengthen the functioning of UCPM both financially from the European Union Recovery Facility and organisationally by, among other things, enhancing and strengthening the role of the Emergency Response Coordination Centre (ERCC) as an integrated operational centre. The proposal also aims to strengthen a rescEU reserve operating within UCPM. The article also outlines the instruments used by the Union Civil Protection Mechanism in its operations and these are the modules. By outlining the characteristics of the modules and the tasks they perform, it is possible, in the event of an emergency and a call for assistance from a state in need, to specify in detail the rescue resources that should be deployed to assist. The article also presents the Polish modules that have been prepared to operate within the framework of the functioning Mechanism. Polish modules are a significant contribution to the Union Civil Protection Mechanism and have participated on numerous occasions in international missions involving both rescue and humanitarian assistance.

Keywords: civil protection, Union Civil Protection Mechanism, civil protection module

Wprowadzenie

Bezpieczeństwo to naczelną potrzebą człowieka i instytucji przez niego tworzonych, ponieważ związane jest z rozwojem społecznym i cywilizacyjnym. Bezpieczeństwo jest elementem wielu obszarów działalności człowieka.[1] Pewność tezy wynika z analizy uwarunkowań rozwoju cywilizacyjnego człowieka w różnych okresach historycznych i uwarunkowań kulturowych, w których podmiot bezpieczeństwa funkcjonował [2], bezpieczeństwo będąc jednym z bardziej złożonych obszarów ludzkiej egzystencji, nie doczekało się do tej pory jednolitej wypracowanej definicji[3]. Uważa się, że „bezpieczeństwo zajmuje istotne miejsce wśród tzw. dóbr uniwersalnych obok pojęć takich jak: dobro, prawda, sprawiedliwość[4]. Specyfika bezpieczeństwa, jako immanentnej cechy bytu ludzkiego powoduje, że pojmowane musi być ono dynamicznie.[5] Zagrożenie jest antonimem bezpieczeństwa[6] pojęcie to określa sytuację niebezpieczną dla otoczenia, sytuację mającą negatywny wpływ na funkcjonowanie podmiotu. Bezpieczeństwo odnosi się do obiektywnego stanu bycia bez zagrożeń lub ochrony przed zagrożeniami i jest używane do opisu subiektywnego stanu wolności od niepokoju wynikającego z zagrożeń.[7] Nie oznacza to jednak, że brak zagrożenia powinien powodować rezygnację z rozwoju bezpieczeństwa. Brak określonego zagrożenia lub systematyczne obniżanie się poziomu

bezpieczeństwa powinno spowodować intensyfikację wysiłków. Wnioski z analizy pojęcia „bezpieczeństwo” oraz jego pragmatyki wskazują, że jest ono potrzebą, wartością i prawem natury jego podmiotu.[8]

Wzajemna pomoc i wsparcie w obliczu klęsk żywiołowych lub katastrof oraz sytuacji kryzysowych to jedne z najważniejszych przejawów powszechnej solidarności międzyludzkiej, a jednocześnie obowiązek moralny, ponieważ w wyniku tych klęsk lub katastrof oraz sytuacji kryzysowej duże grupy osób mogą nie być w stanie zaspokoić swoich podstawowych potrzeb, co może z kolei mieć poważne negatywne skutki dla ich zdrowia i życia.[9] Dlatego też w agendzie działań Unii Europejskiej działanie w zakresie ochrony ludności rozumiana, jako zapewnienia bezpieczeństwa życia i zdrowia ludzi i ich mienia oraz sprzyjających warunków środowiska naturalnego do ich przeżycia zajmuje istotne miejsce.[10]

Ochrona Ludności-Unijny Mechanizm Ochrony Ludności

Ważnym momentem na drodze włączania się Polski w międzynarodowe mechanizmy zarządzania w sytuacjach kryzysowych było wejście w struktury Unii Europejskiej (UE). Wiązało się ono, bowiem z przystąpieniem w 2003 roku do Wspólnotowego Mechanizmu Ochrony Ludności oraz z deklaracją naszego państwa o gotowości udzielenia pomocy ratowniczej i humanitarnej państwom – członkom UE

oraz krajom znajdującym się poza jej granicami[11]. Pojęcie ochrona ludności (ang. civil protection) występuje w wielu publikacjach naukowych, dokumentach strategicznych oraz aktach prawnych. Analiza wybranych definicji wskazuje na zbliżony zakres pojęcia „ochrona ludności”, do którego zalicza się najczęściej ochronę życia i zdrowia ludzi oraz ochronę środowiska. W zależności od przyjętych priorytetów, akcentuje się znaczenie ochrony życia (priorytet działań ratowniczych), zdrowia (priorytet opieki zdrowotnej), środowiska (priorytet ochrony mienia i infrastruktury, w tym krytycznej). Ochrona ludności ma, więc holistyczny i interdyscyplinarny charakter[12]. Ochrona ludności to działanie o charakterze niemilitarnym realizowane na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa ludności cywilnej w każdych warunkach i to zarówno podczas działań zbrojnych, jako działania obrony cywilnej, jak i w warunkach pokojowych – w postaci zwalczania skutków katastrof naturalnych i cywilizacyjnych (w tym terrorystycznych), jako działanie ochrony ludności[13]. Wśród definicji omawianego pojęcia często przywoływana jest w literaturze propozycja Waldemara Kitlera, który uznaje, iż: ochrona ludności obejmuje całokształt działań wszelkich podmiotów prawa państwowego, każdego w zależności od jego statusu prawnego, zmierzających do zapewnienia bezpieczeństwa społeczeństwa, mienia, dóbr dziedzictwa narodowego i środowiska w obliczu klęski katastrof naturalnych oraz spowodowanych przez człowieka, z wojną włącznie[14] lub (w nieco innym ujęciu): kompleks działań związanych z zapobieganiem bezpośrednim zagrożeniom życia i zdrowia ludzi, mienia, środowiska i dziedzictwa kulturowego (prewencja), przeciwdziałaniem ich skutkom (reagowanie, w tym ratownictwo) oraz usuwaniem konsekwencji (odbudowa) po ustąpieniu zagrożenia i jego skutków[15].

Skutki katastrof spowodowanych przez człowieka i klęski żywiołowe są na obszarze Unii Europejskiej coraz dotkliwsze. Jest to związane z szeregiem czynników, takich jak zmiana klimatu, lecz również z innymi zewnętrznymi czynnikami i okolicznościami pojawiającymi się w krajach sąsiadujących z Unią Europejską. Dlatego też podjęto działania mające na celu przeciwdziałania skutkom tych zdarzeń a w przypadku ich wystąpienia podjęcia działań ratowniczych.

Unijny Mechanizm Ochrony Ludności to utworzony w 2001 r. system koordynacji pomocy ratowniczej i humanitarnej na wypadek katastrof naturalnych i wynikających z działalności człowieka, których skala lub charakter przekracza możliwości reagowania kraju dotkniętego sytuacją kryzysową [16]. Postanowienia Traktatu Lizbońskiego [17] wprowadziły zasadę pierwszeństwa państw członkowskich w zakresie odpowiedzialności za

podejmowanie działań służących ochronie ludności. To na państwach członkowskich spoczywa główna odpowiedzialność za podejmowanie wszelkich działań zmierzających do ochrony ludności, mienia oraz środowiska naturalnego w sytuacji zagrożenia, w tym działań ratowniczych.

Podstawowym dokumentem formalnym (prawnym), podjętym po raz pierwszy, jest Decyzja Rady Europejskiej z 8 listopada 2007 r. ustanawiająca Wspólnotowy Mechanizm Ochrony Ludności [18]. Według tego dokumentu „do podstawowych zadań poszczególnych państw członkowskich należą działania związane z zapewnieniem ochrony ludności”. Celem Mechanizmu Ochrony Ludności jest wspieranie, koordynowanie i uzupełnianie państw członkowskich. W Mechanizmie Ochrony Ludności szczególny nacisk położono na zapobieganie klęskom oraz katastrofom (dowolne sytuacje, które mają lub mogą mieć poważne skutki dla ludzi czy mienia, w tym dziedzictwa kulturowego) oraz poprawę gotowości (osiągnięty w wyniku podjętych uprzednio działań stan przygotowania zasobów ludzkich i środków materialnych, struktur, społeczności i organizacji do skutecznego i szybkiego reagowania na klęskę lub katastrofę) oraz ocenę ryzyka [19].

Po kilku latach funkcjonowania Mechanizmu, dokonano jego przeglądu oraz oceny. W oparciu o wypracowane wnioski, przygotowano decyzję Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1313/2013/UE z 17 grudnia 2013 r. w sprawie Unijnego Mechanizmu Ochrony Ludności (UMOL) [20] obowiązująca we wszystkich państwach członkowskich Unii Europejskiej od 1 stycznia 2014 r. Unia Europejska promuje solidarność, wspiera i uzupełnia działania państw członkowskich w dziedzinie ochrony ludności, aby zwiększyć skuteczność systemów zapobiegania klęskom żywiołowym i katastrofom spowodowanym przez człowieka oraz zapewnić gotowość reagowania na nie [21]. Decyzja dużą wagę poświęca budowaniu zdolności do reagowania, tworzeniu pul zasobów dostępnych podczas klęsk i katastrof, utrzymywaniu systemu łączności dedykowanego ochronie ludności (CECIS). Jednak jej cechą wyróżniającą (w stosunku do poprzednich regulacji 2001, 2007) jest podkreślenie znaczenia budowania odporności na zagrożenia poprzez działania prewencyjne, właściwą ocenę ryzyka i zarządzanie nim, edukowanie społeczeństwa oraz służb ratowniczych, tworzenie mechanizmów koordynacji i spójności działań podejmowanych w ramach Mechanizmu. [22] W celu wzmocnienia gotowości utworzono Centrum Koordynacji Reagowania Kryzysowego (ERCC) funkcjonujące całodobowo i nieprzerwanie (24/7). Centrum stanowi operacyjny wymiar Mechanizmu i odpowiada za monitorowanie zagrożeń, gromadzenie i aktualizowanie informacji o zasobach ratowniczych (modułach), przyjmowanie

wniosków o pomoc oraz przygotowanie i koordynowanie akcji ratowniczych i humanitarnych[23].

Ideą operacyjnego funkcjonowania Mechanizmu jest dobrowolne wyznaczanie przez państwa członkowskie własnych zasobów ratowniczych, które w sytuacji zagrożenia mogą być wykorzystywane przez Wspólnotę do działań pomocowych. Należy podkreślić, że tzw. zdolności do reagowania (zasoby ratownicze, eksperci, sprzęt ratowniczy), które zostały zgłoszone przez państwa członkowskie, mogą być wykorzystywane w ramach Mechanizmu tylko wtedy, gdy nie są one niezbędne w kraju. Jeżeli sytuacja kryzysowa lub inne poważne przyczyny uniemożliwiają udostępnienie Wspólnocie zasobów zgłoszonych uprzednio do Mechanizmu, państwo członkowskie informuje Komisję o tym fakcie[24]. Zasada ta potwierdza prymat państw członkowskich w zakresie ochrony ludności i ich odpowiedzialność za stan bezpieczeństwa powszechnego.

Mechanizm jest narzędziem wspólnotowego przygotowania, zapobiegania i reagowania na klęski żywiołowe lub katastrofy spowodowane przez człowieka. Udzielana w jego ramach pomoc polega w szczególności na kierowaniu do działań wyspecjalizowanych i odpowiednio wyposażonych zespołów ratowniczych (modułów) oraz dostarczaniu pomocy rzeczowej i eksperckiej. Obecnie Mechanizm obejmuje 34 państwa europejskie (27 państw UE, Wielka Brytania, Islandia, Norwegia, Czarnogóra, Macedonia Północna, Serbia, Turcja). Uruchomienie działań pomocowych Mechanizmu (tzw. aktywacja) uzależnione jest od otrzymania oficjalnego apelu o pomoc wysygnowanego przez państwo dotknięte skutkami katastrofy. O pomoc wnioskować mogą państwa uczestniczące w UMOL, pozostałe kraje świata oraz uprawnione organizacje międzynarodowe[25]. Operacyjnym „sercem” Mechanizmu jest Europejskie Centrum Koordynacji Reagowania. Centrum dystrybuje apel o pomoc do wszystkich punktów kontaktowych, zbiera oferty pomocy oraz koordynuje jej udzielanie. ERCC jest wspierane przez Europejskie Połączone Centrum Badawcze (ang. eu Joint Research Centre), które zapewnia wsparcie techniczne, dostarcza analiz sytuacyjnych na podstawie aplikacji satelitarnych oraz modeluje rozwój zagrożeń. Po reformie Mechanizmu w 2007 roku wprowadzono formułę wyspecjalizowanych i samowystarczalnych grup ratowniczych (tzw.

moduły), które państwa unijne zgłaszają do CECIS, zachowując jednak prawo do ostatecznego zdecydowania o ich użyciu. Zmiany wprowadzone w 2013 roku położyły nacisk między innymi na zwiększanie dostępności deklarowanych zasobów. Obecnie ERCC dysponuje wiedzą o zagrożeniach (monitoring), o możliwych do użycia siłach i środkach (zasoby), sposobach komunikacji oraz koordynacji działań pomocowych (procedury, wytyczne)[26].

W dniu 2 czerwca 2020 r. przekazano państwom członkowskim projekt decyzji Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniającej decyzję nr 1313/2013/UE w sprawie Unijnego Mechanizmu Ochrony Ludności. Ogólnym celem projektu jest zapewnienie Unii lepszego wsparcia w sytuacjach kryzysowych dla obywateli w Europie i poza nią. Cel ten ma być zrealizowany poprzez wzmocnienie UMOL. W uzasadnieniu podkreślono, że wzmocniony Mechanizm umożliwi lepsze przygotowanie Unii i państw członkowskich, a także skuteczne reagowanie na kryzysy, które mogą nadejść w przyszłości, zwłaszcza takie, które będą miały poważne skutki zagrażające funkcjonowaniu gospodarki i społeczeństw. Propozycja zakłada wzmocnienie funkcjonowania UMOL zarówno pod względem finansowym z Instrumentu Unii Europejskiej na rzecz Odbudowy, jak również operacyjnym poprzez m.in. zwiększenie i wzmocnienie roli Centrum Koordynacji Reagowania Kryzysowego (ERCC), jako zintegrowanego ośrodka operacyjnego. Projekt ma także na celu wzmocnienie funkcjonującej w ramach UMOL rezerwy rescEU, aby stworzyć rezerwy sprzętu strategicznego na wypadek zagrożeń zdrowotnych, pożarów lasów, incydentów chemicznych, biologicznych, radiologicznych lub nuklearnych oraz innych poważnych awarii[27].

Moduły Unijnego Mechanizmu Ochrony Ludności

Unijny Mechanizm Ochrony Ludności pozostaje niewątpliwie jedną z podstawowych form udzielania pomocy ratowniczej potrzebującym, zarówno na terenie Unii, jak i poza jej granicami[28]. Najbardziej „widocznym” narzędziem, jakim posługuje się Mechanizm Ochrony Ludności, są wspomniane wcześniej moduły. Obecnie funkcjonuje 17 rodzajów modułów. Ich nazwy oraz główne zadania wymieniono w tabeli.

Tabela 1.

Moduły ochrony ludności UE oraz ich główne zadania

Nazwa modułu	Główne zadania
Sprzęt pompujący o dużej wydajności	Dostarczenie sprzętu pompującego na tereny zalane oraz do pomocy przy gaszeniu pożarów.
Oczyszczanie wody	Zapewnienie wody pitnej oraz kontrola, jakości wody po wyjściu z urządzenia oczyszczającego.
Miejskie akcje poszukiwawczo-ratownicze o średnim stopniu nasilenia	Poszukiwanie, namierzanie i ratowanie ofiar znajdujących się pod gruzami oraz udzielenie poszkodowanym pierwszej pomocy.

Tabela 1.

Moduły ochrony ludności UE oraz ich główne zadania

Nazwa modułu	Główne zadania
Intensywne miejskie akcje poszukiwawczo-ratownicze	Poszukiwanie, namierzanie i ratowanie ofiar znajdujących się pod gruzami oraz udzielenie poszkodowanym pierwszej pomocy.
Gaszenie z powietrza pożarów lasów przy użyciu śmigłowców	Gaszenie rozległych pożarów lasów i roślinności poprzez ich gaszenie z powietrza.
Gaszenie z powietrza pożarów lasów przy użyciu samolotów	Gaszenie rozległych pożarów lasów i roślinności poprzez ich gaszenie z powietrza.
Specjalistyczny punkt opieki medycznej	Wstępna selekcja pacjentów (tzw. triage) na miejscu zdarzenia oraz stabilizacja stanu pacjenta i przygotowanie go do transportu i dalszego leczenia.
Specjalistyczny punkt opieki medycznej przeprowadzający zabiegi chirurgiczne	Wstępna selekcja pacjentów (tzw. triage) na miejscu katastrofy, przeprowadzanie zabiegów chirurgicznych zgodnie ze strategią „damage control” oraz stabilizacja stanu pacjenta i przygotowanie go do transportu i dalszego leczenia.
Szpital polowy	Zapewnienie wstępnego lub kontrolnego leczenia urazów oraz opieki medycznej zgodnie z wytycznymi Światowej Organizacji Zdrowia i Czerwonego Krzyża.
Powietrzna ewakuacja medyczna ofiar katastrof	Transport ofiar katastrof do placówek opieki medycznej.
Prowizoryczne schronienie	Zapewnienie prowizorycznego schronienia w początkowej fazie katastrofy do czasu przekazania odpowiedzialności władzom lokalnym lub organizacjom humanitarnym.
Wykrywanie skażeń chemicznych, biologicznych, radiologicznych i jądrowych oraz pobieranie próbek (CBRN)	Wyznaczenie obszaru skażonego, pobieranie próbek oraz prognozowanie rozwoju sytuacji i formułowanie zaleceń i ostrzeżeń.
Działania poszukiwawczo-ratownicze w warunkach skażenia chemicznego, biologicznego, radiologicznego lub jądrowego	Prowadzenie specjalnych akcji poszukiwawczo-ratowniczych z użyciem ubiorów ochronnych
Gaszenie z ziemi pożarów lasów	Gaszenie rozległych pożarów lasów i roślinności poprzez działania prowadzone z ziemi.
Gaszenie z ziemi pożarów lasów przy użyciu pojazdów	Gaszenie rozległych pożarów lasów i roślinności przy użyciu pojazdów.
Zapobieganie rozprzestrzenianiu się powodzi	Wzmacnianie istniejących umocnień i budowań inżynierskich w celu zapobiegania wylewaniu rzek oraz zbiorników wodnych w których podnosi się poziom wód.
Ratowanie ofiar powodzi przy użyciu łodzi	Prowadzenie działań poszukiwawczo-ratowniczych w wodzie oraz działań ratujących życie. Dostarczanie najbardziej niezbędnych rzeczy w zależności od potrzeb.

Źródło: na podstawie załącznika II do decyzji wykonawczej Komisji z 2014 roku ustanawiającej zasady wdrażania decyzji Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1313/2013/UE w sprawie Unijnego Mechanizmu Ochrony Ludności [29].

Uzupełnieniem modułów są zespoły wsparcia technicznego, których zadaniem jest między innymi zapewnienie wsparcia logistycznego w zakresie organizacji punktu dowodzenia oraz zaopatrzenia i transportu na miejscu zdarzenia. Biorąc pod uwagę obszary zadaniowe przypisane poszczególnym modułom, można stwierdzić, że obejmują one swoim zakresem większość zadań przypisywanych ochronie ludności oraz obronie cywilnej. Zadaniom modułów obejmują również działania związane z ochroną zdrowia (pierwsza pomoc, transport medyczny, zabiegi chirurgiczne ratujące życie) [30]. W Polsce rolę punktu kontaktowego dla Unijnego Mechanizmu Ochrony Ludności pełni Krajowe Centrum

Koordinacji Ratownictwa i Ochrony Ludności w Komendzie Głównej Państwowej Straży Pożarnej. Do punktu kontaktowego wpływają informacje dotyczące dysponowania modułów do państwa proszącego o pomoc. [31] Polska uczestniczy w Unijnym Mechanizmie Ochrony Ludności, w ramach, którego zgłoszono do działań międzynarodowych następujące moduły ratownicze:

- HUSAR lub MUSAR (moduł grupy poszukiwawczo-ratowniczej przeznaczonej do działań na terenach miejskich w konfiguracji ciężkiej lub średniej) - tworzone doraźnie na bazie 7-iu SGPR PSP (Warszawa, Poznań, Łódź, Gdańsk, Kraków, Wałbrzych, Jastrzębie Zdrój),
- HCP (moduł pomp wysokiej wydajności) - 4 moduły (Katowice, Toruń, Rzeszów, Gorzów Wlkp.),
- GFFFV (moduł gaszenia pożarów lasów z ziemi z użyciem pojazdów) - 6 modułów (Kraków, Białystok, Poznań, Olsztyn, Szczecin, Wrocław),

• CBRN (moduł wykrywania skażeń chemicznych, biologicznych, radiologicznych i nuklearnych oraz pobierania próbek) - 4 moduły (Warszawa, Katowice, Kraków, Poznań)[32].

Analiza zgłoszonych przez Polskę zasobów wskazuje na specjalizację obszaru działania krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego. Wszystkie zgłoszone moduły są, naco dzień częścią tego systemu i służą do przeciwdziałania zagrożeniom na poziomie lokalnym i krajowym.[33]

Polskie moduły ratowniczo-gaśnicze wielokrotnie brały udział w misjach międzynarodowych w ramach Unijnego Mechanizmu Ochrony Ludności. Do szczególnych akcji możemy zaliczyć działania na Haiti po trzęsieniu ziemi (2010), pożary lasów w Rosji (2010), działania w Japonii po tsunami i awarii elektrowni jądrowej w Fukushima (2011), działania prowadzone podczas powodzi w Bośni i Hercegowinie oraz Serbii (2014), trzęsienie ziemi w Nepalu (2015)[34].

W ostatnich latach polskie moduły do gaszenia pożarów lasów z ziemi z użyciem pojazdów prowadziły działania gaśnicze na terenie Szwecji (2018), Grecji (2021), Francji (2022) [35]. Dzięki temu obecność polskich ratowników jest widoczna w ramach reagowania na skutek praktycznie wszystkich wielkich katastrof naturalnych, jakie mają miejsce na całym świecie.[36]

Zakończenie

Ochrona ludności jest obszarem łączącym wysiłki różnorodnych podmiotów i instytucji, w celu uzyskania efektu synergii i integracji zasobów tak, aby w jak najefektywniejszy sposób reagować na zagrożenia i minimalizować skutki ich wystąpienia.[37] Skuteczność prowadzonych działań w zakresie ochrony ludności w dużym stopniu zależy, od jakości, przejrzystości i spójności prawa wyznaczającego jej zadania, obowiązki oraz uprawnienia.[38] Przepisy prawa wspólnotowego jednoznacznie wskazują, że odpowiedzialność za ochronę ludności leży w zakresie właściwości poszczególnych państw członkowskich Unii Europejskiej.[39] Jednak w przypadku Unii Europejskiej, znaczącym czynnikiem, kształtującym zakres ochrony ludności są powszechnie obowiązujące akty prawne. Stworzenie odpowiednich mechanizmów było ogromnym wyzwaniem dla UE zarówno pod względem prawnym, organizacyjnym jak i finansowym. W odniesieniu do samego Mechanizmu zapisano, że „ stanowi widoczny wyraz europejskiej solidarności, jako że zapewnia praktyczny i szybki wkład w zapobieganie klęskom i katastrofom, w zapewnianiu gotowości na ich wystąpienie, jak również umożliwia reagowanie na klęski i katastrofy oraz na groźbę ich wystąpienia”.[40] Wspólnota może pochwalić się długoletnim doświadczeniem w zwalczaniu skutków klęsk żywiołowych i awarii spowodowanych siłami natury oraz

działaniami człowieka prowadzonych w ramach gruntowanego i rozpoznawalnego sposobu działania prowadzonego pod auspicjami Unijnego Mechanizmu Ochrony Ludności.

Bibliografia:

1. B. Wiśniewski, Z. Ścibiorek, R.B. Kuc, A. Dawidczyk, Bezpieczeństwo wewnętrzne podręcznik akademicki, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2015, s.23;
2. A. Czupryński, Bezpieczeństwo w ujęciu teoretycznym, [w:] A. Czupryński, B. Wiśniewski, J. Zboina, Bezpieczeństwo Teoria-Badania-Praktyka, Wydawnictwo CNBOP-PIB, Józefów 2015, s.9;
3. P. Lubiewski, Bezpieczeństwo państwa – reminiscencje, Zeszyty Naukowe PWSZ im. Witelona w Legnicy, nr 34(1)/2020, s.51;
4. B. Wiśniewski, J. Kozioł, J. Falecki, Podejmowanie decyzji w sytuacjach kryzysowych, Wydawnictwo WSPoL, Szczytno 2017, s.14;
5. Zob. B. Wiśniewski, Pojęcie oraz typologie bezpieczeństwa i zagrożeń [w:] Bezpieczeństwo w teorii i badaniach naukowych, red. B. Wiśniewski, Szczytno 2011, s.11;
6. P. Lubiewski, A. Drózd, Zagrożenie - rozważania na gruncie teorii, Zeszyty Naukowe PWSZ im. Witelona w Legnicy, nr 34(1)/2020, s.77;
7. R. Socha, Wpływ przestępczości na poczucie bezpieczeństwa, Zeszyty Naukowe Collegium Witelona, Legnica 2022, nr 43(2) / 2022, s.74;
8. A. Czupryński, Bezpieczeństwo w ujęciu aksjologicznym [w:] Bezpieczeństwo na lądzie, morzu i powietrzu w XXI wieku red. J. Zboina, Wydawnictwo CNBOP-PIB, Józefów 2014, s.12;
9. S. Górski, Współczesna Ochrona Ludności, aspekty prawne i organizacyjne, Wydawca SGSP, Warszawa 2016, s.7;
10. A. Szczerba-Zawada, Ochrona Ludności w Unii Europejskiej, uwagi de lege lata, Edukacja dla bezpieczeństwa, Poznań 2015, nr 3/2015(28), s.56;
11. R. Socha, S. Sulenta, Zarządzania kryzysowe a działania międzynarodowe Państwowej Straży Pożarnej, Katowice 2016, Zeszyty Naukowe Politechniki Śląskiej, Organizacja i Zarządzanie z. 87 Nr kol. 1947, s.386;
12. S. Górski, Współczesna Ochrona Ludności, aspekty prawne i organizacyjne, Wydawca SGSP, Warszawa 2016, s.9;
13. B. Wiśniewski, J. Kozioł, J. Falecki, Podejmowanie decyzji w sytuacjach kryzysowych, Wydawnictwo WSPoL, Szczytno 2017, s.14;
14. W. Kitler, Powszechna ochrona ludności w świetle ustaleń międzynarodowych, „Zeszyt Problemowy. Towarzystwo Wiedzy Obronnej”, 2001, nr 1, s. 19.
15. E. Jakubiak, Ochrona ludności w systemie bezpieczeństwa narodowego, Zeszyty Naukowe Zbliżenia Cywilizacyjne XV (1)/2019, s.90;

16. T. Terlikowski, Polityczno-prawne aspekty uwarunkowań bezpieczeństwa powszechnego w zakresie ochrony ludności, Wydawnictwo SGSP, Zeszyty Naukowe SGSP 2018, Nr 67/3/2018, s.64;
17. Traktat z Lizbony zmieniający Traktat o Unii Europejskiej i Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską, sporządzony w Lizbonie dnia 13 grudnia 2007 roku, Dz.U z 2009 roku, nr 203, poz. 1569;
18. Decyzja Rady z dnia 8 listopada 2007 r. ustanawiająca wspólnotowy mechanizm ochrony ludności (Tekst mający znaczenie dla EOG) (2007/779/WE, Euratom, s.9.
19. R, Wróbel, Zarządzanie ryzykiem na potrzeby systemu zarządzania kryzysowego w Polsce w optyce wymagań Mechanizmu Ochrony Ludności, Wydawnictwo SGSP, Zeszyty Naukowe SGSP 2019, Nr 69/1/2019, s.64;
20. Decyzja Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1313/2013/EU z 17 grudnia 2013 r. w sprawie Unijnego Mechanizmu Ochrony Ludności, (Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej L 347/924);
21. Decyzja Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1313/2013/EU z 17 grudnia 2013 r. w sprawie Unijnego Mechanizmu Ochrony Ludności, Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej L 347/924, art. 1 ust.1;
22. S. Górski, Współczesna Ochrona Ludności, aspekty prawne i organizacyjne, Wydawca SGSP, Warszawa 2016, s.150;
23. P.Gromek, Ratownictwo w ochronie ludności, istota, system, kierunki rozwoju, Wydawca SGSP, Warszawa 2015, s.60;
24. Por. decyzja Parlamentu Europejskiego i Rady Nr 1313/2013/eu z 17 grudnia 2013 r. w sprawie Unijnego Mechanizmu Ochrony Ludności, Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej L347/924, art. 11 ust. 7.
25. <https://www.gov.pl/web/mswia/unijny-mechanizm-ochrony-ludnosci>, dostęp: 02.02.2023;
26. S. Górski, Współczesna Ochrona Ludności, aspekty prawne i organizacyjne, Wydawca SGSP, Warszawa 2016, s.172;
27. <https://www.gov.pl/web/mswia/unijny-mechanizm-ochrony-ludnosci>, dostęp: 02.02.2023;
28. S. Górski, Unia Europejska wobec kryzysów humanitarnych– nowe podejście, Wydawnictwo SGSP, Warszawa 2016, Zeszyty Naukowe SGSP 2016, nr 59/3/2016, s.159;
29. Decyzja wykonawcza Komisji z 16 października 2014 r. ustanawiająca zasady wdrażania decyzji Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1313/2013/UE w sprawie Unijnego Mechanizmu Ochrony Ludności oraz uchylająca decyzje Komisji 2004/277/we, Euratom oraz 2007/606/we, Euratom, Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej L 320/1.
30. S. Górski, Współczesna Ochrona Ludności, aspekty prawne i organizacyjne, Wydawca SGSP, Warszawa 2016, s.173;
31. P.Gromek, Ratownictwo w ochronie ludności, istota, system, kierunki rozwoju, Wydawca SGSP, Warszawa 2015, s.58;
32. <https://www.gov.pl/web/kgpsp/organizacja-kstrg>, dostęp: 04.02.2023;
33. S. Górski, Współczesna Ochrona Ludności, aspekty prawne i organizacyjne, Wydawca SGSP, Warszawa 2016, s.176;
34. A. Krzemińska, Państwowa Straż Pożarna w działaniach poza granicami kraju, Wydawnictwo AON, Warszawa 2016, OBRONNOŚĆ. Zeszyty Naukowe 3(19)/2016, s.
35. <https://www.gov.pl/web/kgpsp/strazacy-z-polski-w-walce-z-pozarami-rowniez-w-francji>, dostęp: 04.02.2023;
36. S. Górski, Unia Europejska wobec kryzysów humanitarnych– nowe podejście, Wydawnictwo SGSP, Warszawa 2016, Zeszyty Naukowe SGSP 2016, nr 59/3/2016, s.146;
37. S. Górski, Ochrona Ludności w Unii Europejskiej, podstawy prawne, sposób funkcjonowania oraz wybrane formy współpracy na poziomie unijnym, Bezpieczeństwo i Technika Pożarnicza nr 1/2012, Wydawnictwo CNBOP-PIB, Józefów 2012, s.14;
38. S. Zakrzewska, Kierunki doskonalenia systemu zarządzania kryzysowego w kontekście ochrony ludności i ratownictwa, Doctrina Studia Społeczno-Polityczne 18/2021, s. 230;
39. S. Górski, Współczesna Ochrona Ludności, aspekty prawne i organizacyjne, Wydawca SGSP, Warszawa 2016, s.;
40. Decyzja Parlamentu Europejskiego i Rady Nr 1313/2013/EU z 17 grudnia 2013 r. w sprawie Unijnego Mechanizmu Ochrony Ludności, Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej, 1 347/924, Preambuła pkt (1).

© Bogusław Kogut, 2023.

Оглядова.

Надійшла до редакції 17.03.2023.

Прийнято до публікації 18.05.2023.